

БЕЛОГУБОВА ОКСАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права міжнародного права та міжнародних відносин,
кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДОПУСКУ ІНОЗЕМНИХ МОРЯКІВ НА РОБОТУ НА МОРСЬКИХ СУДНАХ

У внутрішньодержавних законах, як правило, кодексах торговельно-морефлавання, містяться норми, що регламентують лише порядок залучення (допуску) іноземних громадян для роботи на морських судах, і застосовне до трудових відносин на морі право. Всі інші норми, що відносяться до екіпажу судна, поширюються рівнозначно і на іноземців, і на громадян.

Як вказує А. А. Спектор, питання про залучення іноземної робочої сили до складу екіпажів морських суден вирішується позитивно, що, правда, з урахуванням деяких застережень [1, с. 95]. Так, наприклад, відповідно до Морського кодексу Кувейту 1980 р., жодна іноземна особа не може бути прийнята на роботу на судно, що використовується для прибережного судноплавання, рибальства, якщо воно не має ліцензії, виданої морським департаментом. Нормативні акти ряду держав, що регулюють трудові відносини на морському флоті, взагалі не містять жодних застережень (США, Сирія, Канада, Японія). Навпаки, є держави, законодавство яких не дозволяє найм іноземців на морські судна. Про це свідчить ст. 69 Морського кодексу Латвії 1994 р., згідно з якою кожне латвійське судно має бути укомплектоване екіпажем, що гарантує безпеку судноплавання. У Латвії дійсні тільки ті дипломи та кваліфікаційні посвідчення моряків, які затверджені Департаментом мореплавання Латвії [2, с. 46].

«Попередником» таких норм на пострадянському просторі були положення КТМ СРСР 1968 р., згідно з якими до складу судового екіпажу могли входити виключно громадяни СРСР. Винятки з цього правила допускалися лише в порядку, встановленому Урядом, які, проте, за тридцять років дії КТМ СРСР так прийняті не були [3, с. 110]. Винятки з цього правила допускалися в порядку, який встановлювався Радою Міністрів СРСР (ст. 41 Кодексу торговельного мореплавання СРСР 1968 р.). За час дії зазначеного кодексу цей порядок так і не був встановлений [4, с. 228].

Наприклад, згідно зі ст. 25 Закону «Про торговельне мореплавання» Республіки Казахстан до складу екіпажу судна, що плаває під Державним прапором Республіки Казахстан, крім казахстанських громадян можуть входити іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають в Республіці Казахстан, із заборонаю на зайняття іноземними

громадянами посад капітана, старшого помічника, старшого механіка і радіоспеціаліста [5]. Аналогічні норми містяться в ст. 51 КТМ Республіки Білорусь [6], ст. 56 КТМ Російської Федерації [3].

Кодекс торговельного мореплавства Республіки Білорусь встановлює, що до складу екіпажу судна поряд з громадянами Республіки Білорусь можуть входити іноземні громадяни, а також особи без громадянства (ч. 1 ст. 51 КТМ Республіки Білорусь). Однак, посади капітана судна, старшого помічника капітана судна, старшого механіка і радіоспеціаліста можуть займати тільки громадяни Республіки Білорусь, якщо інше не передбачено законодавством Республіки Білорусь (ч. 2 ст. 51 КТМ Республіки Білорусь) [6].

Цікаві правила містить ст. 69 КТМ Республіки Білорусь, згідно з якою прийом на роботу членів екіпажу судна здійснюється лише за згодою капітана судна. Відмова капітана судна прийняти до складу екіпажу судна особу, яка направлена на судно судновласником, повинна бути обґрунтованою. Така відмова з відповідною мотивацією оформляється у письмовому вигляді і передається судновласникові і особі, якій відмовлено капітаном судна в прийомі на роботу.

У Російській Федерації так само існують обмеження на входження до складу екіпажів іноземних громадян. Згідно зі ст. 56 КТМ РФ, до складу екіпажу судна, що плаває під Державним прапором Російської Федерації, крім громадян РФ можуть входити іноземні громадяни та особи без громадянства, які не можуть обіймати посади капітана судна, старшого помічника капітана судна, старшого механіка і радіоспеціаліста. Згідно з ч. 2 ст. 56 КТМ РФ, умови, на яких іноземні громадяни та особи без громадянства можуть входити до складу екіпажу судна визначаються федеральним органом виконавчої влади в сфері транспорту, до складу екіпажу судна рибпромислового флоту – федеральним органом виконавчої влади в сфері рибальства відповідно до законодавства РФ про залучення і про використання в РФ праці іноземних громадян та осіб без громадянства.

В Україні згідно зі ст. 53 КТМ України, членами екіпажу судна, зареєстрованого у Державному судовому реєстрі України або Судновій книзі України, можуть бути громадяни будь-якої держави, за винятком капітана. Порядок прийняття на роботу судового екіпажу, їх права і обов'язки, умови роботи на судні та оплати праці, соціально-побутового обслуговування на морі і в порту, а також порядок і підстави звільнення регулюються законодавством України, цим Кодексом, статутами служби на морських і риболовних суднах, генеральними та галузевими тарифними угодами, колективними і трудовими договорами (контрактами).

Отже, при регламентації допуску іноземних моряків на роботу на морські судна необхідно враховувати специфіку в регулюванні умов найму, метою яких є впорядкування залучення іноземної робочої сили на морські судна, забезпечення збереження людського життя на морі

та контроль за режимом перебування і роботою іноземних громадян та осіб без громадянства у складі екіпажів українських судів.

Список використаної літератури:

1. Спектор А. А. Трудовые отношения, осложненные иностранным элементом, как объект международного частного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / А. А. Спектор. – М., 2004. – 146 с.
2. Бекяшев Д.К. Международно-правовое регулирование труда моряков // дис. ... канд. юрид. наук. М.:2001. – 221 с.
3. Комментарий к Кодексу торгового мореплавания Российской Федерации. / Под ред. Г.Г. Иванова. – М.: Спарк, 2000. – 734 с.
4. Кокин А. С. Трудовые конфликты на судах «удобного» и отечественного флагов: позиции правительства, судовладельцев, моряков / А. С. Кокин. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 424 с.
5. Изменения в казахстанском законодательстве о мореплавании [электронный ресурс] // Журнал Юрист. – 2006. – № 2(56). – режим доступа: http://www.zakon.kz/magazine/archive/2006_2_8.asp.
6. Кодекс торгового мореплавания Республики Беларусь от 15 ноября 1999 года № 321-з. [электронный ресурс]. – режим доступа http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?regnom=1945&page=4

DVORNICHENKO D.

PhD in Political Science, Associate Professor of the
Department of International Law and International Relations,
National University “Odessa Law Academy”

EUROPEAN UNITY IN FACE OF BREXIT

*Brexit is one of the most interesting events to be
discussed and studied by an outside observer,
but it turns to be a major source of worry and frustration
for those who it concerns.*

Michael Russel, Minister for UK Negotiations
on Scotland's Place in Europe¹.

The referendum of 23rd June 2016, where the citizens of Great Britain decided for their country to leave the EU, was a significant caesura in the history of European integration. The decision of the United Kingdom to leave the European Union following the referendum is probably the most

---

¹ That was a final remark of the Minister during his meeting with me as a participant of the 9th Network Europe Conference organized by the EuropaInstitute (the University of Zurich) and the University of Edinburgh